

Malmö högskola
Lärarytbildningen
**Skolutveckling och
ledarskap**

Examensarbete
10 poäng

Pedagogers skäl till specialpedagogisk handledning i förskolan

Teachers reasons for Special Needs Education counselling in the preschool

Annica Österlund

Specialpedagogisk påbygggnadsutbildning 60 poäng
Höstterminen 2006

Handledare: Elsa Foisack
Examinator: Ingrid Sandén

Malmö högskola
Lärarytbildningen
Skolutveckling och ledarskap
Specialpedagogisk påbyggnadsutbildning
Höstterminen 2006

Abstrakt

Österlund, Annica (2006). Pedagogers skäl till specialpedagogisk handledning i förskolan. (Teachers reasons for Special Needs Education counselling in the preschool). Skolutveckling och ledarskap, Specialpedagogisk påbyggnadsutbildning, Lärarytbildningen, Malmö högskola.

Syftet med följande arbete är att få en bild av vilka skälen kan vara till att pedagoger i förskolan söker specialpedagogisk handledning, vad pedagogerna har för förväntningar på handledningen samt vad den specialpedagogiska handledningen gett för effekter.

Arbetet ger en översikt av tidigare forskning om handledning. Med hjälp av intervjuer ville jag se av vilka skäl pedagoger i förskolan söker specialpedagogisk handledning, vilka förväntningar de utvalda pedagogerna hade på handledningen samt vilka effekter de tyckte att den specialpedagogiska handledningen fått i deras arbete med barnen.

Sammanfattningsvis pekar resultaten av mina intervjuer på att de intervjuade pedagogerna i första hand anger att skälen till att de söker specialpedagogisk handledning är på grund av ett eller flera barns avvikande beteende. De söker stöd och bekräftelse i sitt arbete med barnen och de förväntar sig pedagogiska råd och tips för att bättre kunna hantera olika situationer. Jag kunde också konstatera att effekterna av handledningen gav pedagogerna ett ökat självförtroende som i flera fall ledde till en generell pedagogisk utveckling till följd av handledningens rum för reflektion.

Nyckelord: handledning, specialpedagogisk handledning, specialpedagog, specialpedagogik

Annica Österlund
Fritidsv.8
178 36 Ekerö

Handledare: Elsa Foisack
Examinator: Ingrid Sandén

FÖRORD

Jag hoppas att de lärar/specialpedagogutbildare, specialpedagogstuderande och verksamma specialpedagoger som vill arbeta med handledning skall bli inspirerade av mitt arbete. Utbildare kan reflektera över kursinnehåll. Specialpedagoger som arbetar med handledning kan förhoppningsvis hitta nya perspektiv att se på sin handledning.

Jag vill med stor värme tacka alla de pedagoger som låtit sig intervjuas och därmed gjort mitt arbete möjligt.

Jag vill också tacka min handledare Elsa Foisack för att hon har funnits till hands under mitt examensarbete.

Ett stort tack till de två betydande specialpedagogerna som hjälpt mig att förmedla de värdefulla kontakterna med pedagoger som får handledning i förskolan.

Jag tackar också min man Håkan som har fått fungera som ett viktigt bollplank när jag har testat mina tankar och formuleringar.

Stockholm, december 2006

Annica Österlund

INNEHÅLL

1	INLEDNING	7
1.1	Bakgrund.....	7
2	PROBLEM OCH SYFTE	9
2.1	Huvudsyfte.....	9
2.2	Frågeställningar	9
3	LITTERATURGENOMGÅNG	11
3.1	Skäl till specialpedagogisk handledning.....	11
3.2	Begreppen handledning och pedagogisk handledning	12
3.3	Konsultation.....	15
3.4	Rådgivning.....	15
3.5	Specialpedagogisk handledning.....	15
4	TEORI	19
4.1	Systemteori	19
5	METOD	21
5.1	Allmänt om metod	21
5.2	Metodval	21
5.3	Pilotstudie	23
5.4	Undersökningsgrupp.....	23
5.5	Genomförande	24
5.6	Databearbetning	24
5.7	Tillförlitlighet.....	25
5.8	Etik.....	26
6	RESULTAT.....	27
6.1	Skäl till specialpedagogisk handledning.....	28
6.1.1	Barns avvikande beteende.....	28
6.1.2	Barngruppen och miljön.....	30
6.1.3	Uppmärksamhetskrävande	31
6.1.4	Stöd och bekräftelse	31
6.2	Förväntningar på specialpedagogisk handledning.....	32
6.2.1	Pedagogiska råd och tips	32
6.2.2	Stöd och bekräftelse	32
6.2.3	Pedagogisk utveckling.....	33
6.3	Effekter av den specialpedagogiska handledningen.....	33
6.3.1	Situationen för barnet.....	33
6.3.2	Situationen för gruppen.....	34
6.3.3	Självförtroende för pedagogen	34

6.3.4	Pedagogisk utveckling.....	35
6.3.5	Bemötande av föräldrar.....	35
7	ANALYS AV RESULTAT	37
7.1	Skäl till specialpedagogisk handledning.....	37
7.2	Förväntningar på den specialpedagogiska handledningen	38
7.3	Effekter av den specialpedagogiska handledningen.....	38
8	SAMMANFATTNING OCH DISKUSSION.....	41
8.1	Sammanfattning	41
8.2	Diskussion.....	42
9	FORTSATT FORSKNING.....	45
	REFERENSER.....	47
	BILAGA.....	49

1 INLEDNING

Denna rapport är skriven inom ramen för min specialpedagogutbildning. Jag ville undersöka pedagogers skäl till specialpedagogisk handledning.

I förskolan finns det en tradition att få handledning av i första hand förskolepsykolog. I den nya examensordningen från 2001-07-01 framgår det tydligt att en av arbetsuppgifterna enligt examensordningens tydliga mål är att specialpedagogen skall ”vara en kvalificerad samtalspartner och rådgivare i pedagogiska frågor för föräldrar samt för kollegor och andra yrkesutövare” (SFS 2001:23). Det är förskolans uppdrag enligt Lpfö 98 att se till att alla barn får det stöd det behöver med hänsyn till sina behov och förutsättningar. En väg att gå för att hjälpa pedagoger i förskolan att få det stöd i specialpedagogiska frågor som behövs, är genom handledning av specialpedagog.

1.1 Bakgrund

Jag har i min yrkesverksamma bakgrund som förskollärare i förskolan blandade erfarenheter av hur man bemöter pedagoger som känner sig otillräckliga i sitt arbete i specialpedagogiska frågor. Jag har upplevt att det varit av ovärderlig hjälp att få ha tillgång till handledning i situationer då man behövt stöd i att kunna hantera oro och funderingar runt enskilda barn och grupper.

Under min utbildning till specialpedagog har min nyfikenhet i handledning förstärkts, dels för att det ingår som ett av specialpedagogens uppdrag, dels för att jag erfarit att många pedagoger uttryckt att de inte har tillräckligt med kunskap i att hantera specialpedagogiska frågor. Denna otillräcklighet har framför allt framkommit under min verksamhetsförlagda tid, då jag genomfört observationer, samtal och intervjuer med pedagoger i olika verksamheter. Behovet av handledning har här varit tydligt.

2 PROBLEM OCH SYFTE

Jag vill genom denna studie ge en bild av pedagogers skäl till specialpedagogisk handledning.

2.1 Huvudsyfte

Det främsta syftet med detta arbete är att ta reda på vilka skälen är till specialpedagogisk handledning för några yrkesverksamma pedagoger som arbetar i förskolan. Studien kommer även att belysa vilka förväntningar pedagogerna har på den specialpedagogiska handledningen och vad den kan ge för effekter.

2.2 Frågeställningar

Följande frågeställningar fokuseras i undersökningen:

- Vad innebär specialpedagogisk handledning?
- Vilka är skälen till att pedagoger i förskolan söker specialpedagogisk handledning?
- Vilka förväntningar har pedagogerna på den specialpedagogiska handledningen?
- Vilka effekter kan den specialpedagogiska handledningen ge?

För att få svar på dessa frågor intervjuas fyra yrkesverksamma pedagoger, som arbetar i förskolan och som har erfarenhet av specialpedagogisk handledning.

3 LITTERATURGENOMGÅNG

Att i litteraturen hitta referenser till av vilka skäl som pedagoger söker handledning av specialpedagoger är inte helt enkelt. Den relevanta litteraturen som jag anser berör pedagogernas skäl till handledning får inleda min litteraturgenomgång och därefter har jag valt att även fokusera på de olika former av handledning som ges och dess olikheter. Det är svårt att avgöra var gränsen går mellan handledning, konsultation och rådgivning. Målet och innehållet är olika, även ansvaret och rollfördelningen mellan den handledde och handledaren ser olika ut. Specialpedagogisk handledning rör sig i fälten däremellan, mycket beroende på vad det är som den handledda är i behov av och efterfrågar. I detta kapitel presenterar jag skälen till specialpedagogisk handledning, begreppen handledning och pedagogisk handledning, konsultation, rådgivning och specialpedagogisk handledning som jag funnit i den litteratur jag läst.

3.1 Skäl till specialpedagogisk handledning

Under 1900-talet har synen på barnet och dess beteende varierat. Börjesson (2001) talar om 1900-talet som problembarnets århundrade. Under mitten av 1900-talet såg man de nervösa, nagelbitande, sängvätande och neurotiskt störda barnen som de stora problemen medan man idag fokuserar mer på de okoncentrerade, ”oteoretiska”, udda och egensinniga barnen som de stora bekymren. Detta ”säger mera om vår tids kulturella normer än om barnen i sig” (Börjesson, 2001, s 91).

Problemen betonas och graderas på olika sätt av olika pedagoger. Det som är ett stort problem för en pedagog behöver inte vara det för en annan. Beroende på vilken människosyn, kunskapssyn och vilka normer och värderingar som råder i barnets miljö så uppfattas barnets beteende olika. ”Barn kan inte vara avvikande i sig själva, utan först i relation till kulturella normer, önskningar och strukturer – vilka delvis förändras över tid” (Börjesson, 2001, s 85). Det är först när ett barn inte följer samhällets normer som Börjesson menar att vår kultur utser det till avvikande och blir besatt av att försöka korrigera det till den önskvärda normen. ”Begreppet ’elever i behov av särskilt stöd’ är ett begrepp som avser att betona miljöns betydelse på grupp- och organisationsnivå” (Holmsten, 2001, s 53).

Alla upplevelser, erfarenheter och ärvda faktorer påverkar och gör alla människor till unika individer. ”De tankemönster som utvecklas blir avgörande för en persons ställningstagande och handlingar” (Danielsson &

Liljeroth, 2001, s 116). Vi kan dock med nya upplevelser och erfarenheter ändra våra perspektiv och få nya insikter. Att arbeta med ”barn i behov av särskilt stöd” kan tidvis vara mycket krävande och ställer höga krav på empatisk förmåga. Det är därför viktigt att som pedagog få jobba med sina egna känslor och värderingar samt att få tid till reflektion för att orka gå vidare. ”Empati kräver att man kan känna igen situationer och känslor, men också att man kan ställa dessa åt sidan för att observera, reflektera och tolka den andres känslor och erkänna dem som åtskilda från sina egna” (Kinge, 2000, s 58).

Mot bakgrund av detta borde det vara självklart att alla som arbetar med barn och människor i behov av stöd och hjälp, själva får bearbeta sina egna känslor. Här kan den specialpedagogiska handledningen vara till stor hjälp och Kinge (2000) betonar också med referens till Killen att handledning borde vara en självklarhet för alla som möter mänsklig smärta.

3.2 Begreppen handledning och pedagogisk handledning

Det finns en mängd litteratur i ämnet handledning och många olika sätt att beskriva och definiera vad ordet betyder och vad handledningen står för. Handledning kan bland annat ses som en pedagogisk metod till kunskapsutvecklande, en källa till lärande och utveckling, en stödjande funktion och ett sätt att ge de handledda ett helhetsperspektiv på sin verksamhet. Det finns flera olika handledningsmodeller att följa och målet och syftet varierar med dem. I handledningen kan det finnas inslag av både konsultation och rådgivning.

Nationalencyklopedin (1998) har följande definition av ordet handledning:

Inom yrken med teoretisk grundutbildning finns utbildade handledare med särskild uppgift att föra en nyexaminerad in i den praktiska yrkesutövningen. Syftet är att den handledde skall bli en med handledaren jämställd kollega. Handledningen i denna mening innebär även att en yrkeskår upprätthåller sina professionella normer.

Hammarström- Lewenhagen & Ekström (1999) ser på handledning som en pedagogisk metod, där handledare och handledda diskuterar utifrån de handleddas egna erfarenheter och miljö. De problem som har uppstått i deras egna göranden används som diskussionsunderlag. En av handledarens viktiga uppgifter är att skapa förutsättningar för givande möten. Integration av teori och praktik genom växelvis ha möten och perioder av praktiserande ger ökad förståelse för problemen.

Handledningen rymmer också möjlighet att utveckla metakognitiv kunskap, dvs. kunskap om hur kunskap ser ut och skapas. Syftet är att synliggöra den egna kunskapsprocessen och kunskapen så att den kan fungera som verktyg för att förstå och hantera liknande situationer i en framtida praktik utan handledning.Handledningssituationen är också en del i processen med att konstruera ny kunskap inom yrkesområdet (s 25).

Gjems (1996) säger att i handledning är det flera olika processer som ingår, undervisning, utmaning, rådgivning och stöd. Handledaren måste fylla flera olika funktioner och hon beskriver handledning i ett systemteoretiskt perspektiv. Handledningen hjälper de handledda att se och upptäcka vilka ömsesidiga faktorer som påverkar och styr deras verksamhet, inklusive de själva, samt vilka effekter dessa kan få. Den får de att bli medvetna om sin egen roll och komma till insikt i vad som behöver utvecklas vidare i professionen. ”Ett helhetsperspektiv kommer att öka förståelsen för yrkets komplexitet. Inte minst kommer det att öppna ögonen för olika handlingsalternativ och metoder i yrket” (s 12).

Vidare anser Gjems (1996) att den som är handledare bör ha kunskap om handledning och ha samma utbildningsbakgrund som deltagarna och helst samma tjänsteställning. Detta medför att handledningen blir ”en inlärningsprocess mellan jämlikar, en horisontell relation mellan handledare och deltagare” (s 20). Detta skapar enligt Gjems de bästa förutsättningarna för att resonera och behandla de problemområden som deltagarna ställt upp. Om handledaren till exempel har en längre utbildning och en annan tjänsteställning så får handledaren en expertroll, och det blir en vertikal relation som är motsatsen till horisontell. ”Oavsett hur god handledare experten än är, så kommer det hon säger lättare att uppfattas som råd och rätta lösningar, än om det uttalas av en jämbördig kollega” (s 20).

Vad är det som krävs för att handledningen skall bli pedagogisk handledning och i förlängningen specialpedagogisk handledning? Hammarström- Lewenhagen (2005) beskriver pedagogisk handledning på följande sätt:

Den intersubjektiva överenskommelsen inom fältet om vad *pedagogisk* i pedagogisk handledning syftar på verkar numera vara att det är en handledning som vänder sig till yrkesverksamma inom pedagogiska

verksamheter och att de frågor som behandlas i handledningen är av pedagogisk art (s 26).

Vidare säger Hammarström- Lewenhagen (2005) att beteckningen pedagogisk handledning står ”för att markera att det är det pedagogiska arbetets innehåll som står i fokus i handledningen och inte personalproblem eller yrkesrelaterade problem av psykosocial behandlingskaraktär” (s 26).

Hammarström-Lewenhagen (2005) skriver om att man kan skilja olika handledningspraktiker åt efter vilka mål som man strävar efter och hon refererar till Stiwne (2005) som identifierar följande sex aspekter:

- Förbättra verksamheten genom att kunskap fördjupas och breddas
- Hjälpa att lära av erfarenheter genom reflektion
- Bidra till utvecklandet och bibehållandet av professionell kompetens
- Motverka stagnation, demoralisering och utbrändhet
- Hjälpa den enskilde se sin del i processen och utveckla en personlig stil
- Hjälpa behandlaren att inse behandlingsbetingelserna och dess konsekvenser

Enligt Gjems (1996) och det systemteoretiska perspektivet är syftet med handledning att utveckla ett helhetsperspektiv på verksamheten och därigenom få en ökad kvalitet i arbetet med målpersonerna. Handledningen ska vara behovsreleterad och genom att göra de handledda medvetna om deras egna kunskaper och lyfta fram dessa sker en kompetensutveckling.

Att handleda är ingen enkel uppgift och kräver mycket erfarenhet och kunskap. Jag har här gett en bild av vilka olika processer, förutsättningar, syften och mål som kan ingå i en handledningssituation. En handledare behöver besitta en rad förmågor och enligt Jacobson Hemgren (2005) handlar handledningskompetens om en:

samtalskompetens, att kunna ställa frågor, stimulera reflektion, problematisera ur olika perspektiv och att besitta en analysförmåga i nuet. Dessutom behöver handledaren ha en relationell kompetens för att hantera samtalet, samt en förmåga att lyssna på olika nivåer under samtalets gång (s 51).

3.3 Konsultation

Lauvås & Handal (2001) beskriver konsultation som en form av handledning där handledaren har en speciell kompetens, ”konsulten/rådgivaren är en expert och inte vilken samtalspartner som helst” (Lauvås & Handal 2001, s 55). De påpekar att handledaren är en som kommer utifrån och de problem som tas upp skall vara sakinriktade och bör handla om ett konkret yrkesproblem och det är upp till de handledda att använda och följa de råd och anvisningar som ges. Konsulten ansvarar inte för resultaten.

Lauvås & Handal (2001) refererar till Caplan vidare att ”Handledaren får inte överta problemet, inte pressa fram sina egna lösningar, inte skapa beroende utan tillföra den andre teoretiska och praktiska verktyg för dennes egna tänkande och handlande” (Lauvås & Handal, 2001, s 47).

3.4 Rådgivning

Det är allmänt känt att man skall akta sig för att ge råd vid handledning. Det kan vara riskabelt att ge råd om man inte har tillräckligt med kunskap i ämnet och vad som kanske är ännu viktigare att hunnit skapa sig en helhetsbild av var det verkliga problemet ligger. Gjems (1997) som beskriver handledning i ett systemteoretiskt perspektiv påpekar att handledning inte är synonymt med rådgivning och menar att ”De råd som eventuellt ges bör förankras i ett systemteoretiskt tänkande. De bör gälla förhållningssätt som kan utveckla eller förändra mönster för handlande, samverkan och påverkan i syfte att höja kvaliteten i arbetet med målpersoner” (Gjems, 1997, s 68).

Bladini (2005) kan se likheter med specialpedagogers handledningssamtal med det hälsorådgivande samtalet som bland annat innehåller uppmuntran och stöd samt förmedling av information. Vidare refererar Bladini (2005) till Bergstrands resultat i en studie om rådgivningsprocessen mellan en patient och en distriktsköterska, där samtalet fick en asymmetrisk karaktär, där den professionella leder och strukturerar samtalet. Sköterskan försöker nå ut med sina råd till patienten, för att förändra dennes syn på vilket sätt hon kan må bättre. ”Vidare finns det studier som visar att handledare kan styra samtalet mot att både vara expert på området ’barn i svårigheter’ och samtalsledare” (Bladini, 2005, s 44).

3.5 Specialpedagogisk handledning

Att arbeta med barn som har sociala och emotionella svårigheter eller har ett funktionshinder väcker ofta mycket känslor och reaktioner.

Specialpedagogisk handledning är ett verktyg som finns för att sätta igång processer och reflektioner hos pedagoger och för att öka deras inre och yttre kompetens.

Handledning ses, enligt Kinge (2000), som en längre och mer tidskrävande process än konsultation och rådgivning. Handledningen är på sikt den process där den egna insikten och nya kunskapen kan användas i nya liknande situationer i arbetet utan handledning. Konsultation och rådgivning däremot är en form av experthjälp, där till exempel i det här fallet specialpedagogen bidrar med sin spetskompetens här och nu i en specifik fråga. Gjems (1996) tar här upp att om inte handledaren och den handledde har samma tjänsteställning kan dilemmat uppstå att den med högre tjänsteställning automatiskt hamnar i en expertroll. Detta kan medföra att det som handledaren säger lättare uppfattas som råd och de rätta lösningarna. Men som Kinge (2000) tar upp så kan några naturliga och nödvändiga inslag i handledning också innehålla planering av åtgärder, rådgivning, praktisk anpassning och konkreta idéer. Hon understryker dock att det är reflektionen, medvetandegörandet och utvecklandet av en yrkesidentitet som är det centrala i handledningen och som skall överordnas allt annat. ”För många av oss skulle det innebära ett perspektivskifte att flytta uppmärksamheten i handledningen från barnets problembeteende till relationen och vår egen betydelse och vårt inflytande i samspelet” (Kinge, 2000, s 107).

Om man ser på specialpedagogiken i detta relationella perspektiv, så beskriver också Malmgren (2004) i sin studie, som handlar om specialpedagogens handledningsroll, hur fokus flyttas från det enskilda barnets svårigheter till att se på miljön och pedagogernas svårigheter att möta barnets behov. Detta innebär en förskjutning från att se problem som individbundna, som innebär att försöka reducera ett barns svårigheter (det kategoriska perspektivet), till att se barnets medfödda förutsättningar och möjligheter. Malmgren (2004) menar att för att se på specialpedagogiken ur ett relationellt perspektiv så krävs en annan kompetens i hela verksamheten.

Detta innebär bl.a. att varje enskild pedagog måste vara beredd att reflektera över sin egen undervisning, metoder och förhållningssätt. Arbetslaget bör då kunna vara en naturlig grupp att föra pedagogiska diskussioner och reflektioner i. En initiativtagare till sådana samtal ska enligt Lärarutbildningskommitténs (LUK) slutbetänkande, ”Att lära och leda ” vara specialpedagogen (Malmgren, 2004, s 4).

Bladini (2005) har även hon gjort en studie om specialpedagogers handledningssamtal, där resultaten visar att specialpedagogen går en balansgång mellan att ta ansvar för barnet, för samtalet och för pedagogens kompetens och förmåga att klara av sitt uppdrag. Hon menar här att det kan finnas en risk för att de handledande samtalen övergår till att övervägande bli verktyg, där individperspektivet befästs med enbart rådgivning som form för styrning istället för att skapa rum för reflektion. Ytterligare en faktor som kan ha betydelse för vilken handledningsstrategi som specialpedagogerna väljer är hur verksamhetens villkor ser ut vad gäller arbetsledning, kompetens och personalsituation.

Hammarström- Lewenhagen (2005) beskriver, enligt ovan, att pedagogisk handledning är den handledning som vänder sig till yrkesverksamma inom pedagogiska verksamheter och att de frågor som behandlas i handledningen är av pedagogisk art. I så fall blir kanske specialpedagogisk handledning densamma som allmän handledning, men de frågor som behandlas är av specialpedagogisk art och Hammarström- Lewenhagen fortsätter ”att handledaren dessutom förutsätts ha en pedagogisk utbildning” (s 26). Då är det lätt att dra slutsatsen att för att ge specialpedagogisk handledning borde det vara specialpedagogen som är mest lämplig och kompetent att stå för det uppdraget. I examensordningen står det att vi som specialpedagoger skall ”vara en kvalificerad samtalspartner och rådgivare i pedagogiska frågor för föräldrar samt för kolleger och andra yrkesutövare” (SFS 2001: 23).

För att som specialpedagog och handledare kunna möta de olika skäl som pedagogerna kan ha till att söka hjälp behövs en mängd med kunskap och kvalifikationer och jag tar gärna till mig Jacobsson Hemgrens (2005) intressanta parallell mellan leken och processen i handledning, där hon säger att om man ”kan skapa de trygga förutsättningar som behövs för att deltagarna ska kunna ge sig hän, leka med tankar och perspektiv – då kan, precis som i leken – vad som helst hända” (Jacobsson Hemgren, 2005, s 52).

4 TEORI

Jag hade den systemteoretiska teorin i mina tankar under både planeringsstadiet av mitt examensarbete och även under arbetets gång. När jag gjorde mina intervjuer så fick jag flera situationer beskrivna för mig där jag fick bekräftelse på att det är svårt att se var problemen ligger om man inte ser saken i ett större och vidare perspektiv. ”De sociala systemen består av delar. Delarna är människor som samverkar och står i relation till varandra och påverkar varandra ömsesidigt” (Gjems, 1996, s 24). Den som ofta kallas systemteorins fader är Ludwig von Bertalanffy.

4.1 Systemteori

Det finns några begrepp som i systemteorin är centrala för handledningsteori. Det grundläggande är enligt Gjems (1996) att allt man gör hänger samman och påverkar varandra i ett samspel där varje persons beteende eller handlingar måste ses i ett vidare perspektiv där alla är delaktiga i systemet på ett eller annat sätt och med en ömsesidig påverkan som följd.

Om handledning sätts in som ett led i en organisations kompetensuppbyggnad, kommer alla resultat av handledningen att påverka systemet i större eller mindre utsträckning, beroende på förändringens karaktär. Systemets, till exempel medarbetarnas eller målpersonernas, sätt att ta emot förändringen kommer i sin tur att påverka förändringen (Gjems, 1996, s 25).

Det är ofta nödvändigt, enligt Gjems (1996), att handledaren lyfter fram det generella i olika problem, som inte nödvändigtvis behöver ha klart gemensamma drag men som indirekt hänger samman, för att därigenom skapa allmänt goda förutsättningar för deltagarna att kunna se frågan eller problemet i ett helhetsperspektiv. Detta skapar en ökad förståelse av sitt arbete och skapar förutsättningar till en bra sammanhållning i arbetslaget.

Helhetsperspektiv betyder också att deltagarna kan se företeelsen i relation till organisatoriska faktorer, till det sociala systemet, utifrån de konkreta handlingarna och ur målpersonernas perspektiv. Och inte minst: det ömsesidiga beroendet mellan *alla* dessa förhållanden skapar helhet och samband mellan olika händelser. (s 116).

5 METOD

5.1 Allmänt om metod

Det finns flera olika metoder att inom forskning få fram det som man avser att undersöka. De olika metoderna är olika bra verktyg att använda sig av och det är viktigt att diskutera sig fram vilken som är den mest lämpliga, utifrån sitt syfte. De vanligaste metoderna är intervjuer, enkäter och observationer.

Intervjuns fördelar som metod är att den är ”anpassningsbar och följsam” (Stukat, 2005, s 39) och att ”följdfrågor används för att få svaren mer utvecklande och fördjupade” (Stukat, 2005, s 39). Nackdelen med intervjuundersökningar är att det inte är möjligt att generalisera resultaten eftersom det oftast rör sig om för få intervjupersoner.

Om det finns en anledning att nå ut till fler människor än det är möjligt med intervjuer så är det lämpligt att gå ut med enkäter. Fördelen med denna kvantitativa metod kan vara att man undviker ”intervjuareffekten (omedveten styrning) som ju är en oönskad osäkerhetsfaktor och att man relativt lätt kan bearbeta resultaten statistiskt” (Stukat, 2005, s 43).

I vissa fall kan den lämpligaste metoden vara observationer. ”Om man vill studera människors beteende och deras samspel med sin omgivning får man vanligen en mer välgrundad kunskap genom observationer i fält än genom att intervjua dem om deras beteende” (Kvale, 1997, s 100).

5.2 Metodval

Jag vill i detta kapitel beskriva hur tankar, diskussioner och tillvägagångssätt sett ut under hela arbetets gång. Vi var från början två stycken som tillsammans avsåg att göra en studie om vilka skälen kan vara till att pedagoger i förskolan och i skolan söker specialpedagogisk handledning och om skälen skiljer sig åt, men detta skulle tyvärr senare inte visa sig vara möjligt på grund av personliga skäl. Detta ledde till att jag därför gjort detta arbete individuellt. Jag börjar därför med att berätta om hur våra gemensamma tankar gick, eftersom det även är grunden för mitt arbete.

När vi började diskutera syftet med vårt examensarbete, att undersöka vilka skälen till specialpedagogisk handledning kan vara, kom vi fram till att vi ville göra en kvantitativ studie i strukturerad enkätform. Vi ville göra en bred undersökning, där vi kunde nå ut till många pedagoger för att se vad

som väntar oss i vår framtida yrkesroll som handledande specialpedagoger. ”Att få svar från en större grupp ger kraft åt resultaten och möjligheten att generalisera sina resultat blir ju så mycket större än vid intervjuundersökningar med några få personer” (Stukat, 2005, s 42).

Vi tog kontakt med olika kommuners resursteam för att hitta handledande specialpedagoger, som i sin tur skulle kunna förmedla kontakter till förskolor och skolor där pedagoger får specialpedagogisk handledning. Detta visade sig vara mycket svårare än vi trott, då det helt enkelt inte finns tillräckligt många specialpedagoger som ger handledning. Vi insåg efter att ha använt oss av våra kontakter och ringt runt till de olika kommunerna att vi inte skulle klara av att nå ut med våra enkäter till ett tillräckligt stort antal pedagoger som vi bedömde nödvändigt.

Vi fick nu tänka om och ställa oss frågan om vårt mål fortfarande var möjligt att nå och om det var möjligt att byta metod. Vi kom fram till att det skulle fungera även om vi bytte metod och vi bestämde oss nu för att istället göra en kvalitativ studie med åtta halvstrukturerade intervjuer. Vi valde att intervjua fyra pedagoger i förskolan och fyra i skolan och göra en jämförande studie. Vi var nu färdiga med planeringen av vårt arbete, hade börjat boka in intervjuer och skrivit vår intervjuguide. Vi förberedde frågor utifrån vårt syfte och våra frågeställningar. Tyvärr hände nu det att min kollega som jag skulle skriva detta arbete med i detta läge var tvungen att avbryta vårt gemensamma examensarbete av hälsoskäl. Detta medförde att det istället för en jämförande studie blev en mer ingående studie av pedagoger i förskolan.

Jag var intresserad av att verkligen på djupet försöka förstå skälen till varför pedagogerna söker specialpedagogisk handledning i förskolan och valde därför att intervjua fyra förskollärare.

”Har man alltför många intervjuer riskerar analysen att bli ytlig, framförallt av tidsbrist, vilket undergräver hela iden med arbetet. Eftersom tanken med kvalitativa studier är att försöka upptäcka okända mönster och sätt att resonera kräver arbetet och den djupare granskningen mycket lång tid” (Stukat, 2005, s 63).

Min ambition inför samtalen var att genomföra en halvstrukturerad eller semistrukturerad intervju ”Här utnyttjas samspelet mellan den som frågar och den som tillfrågas till att få så fyllig information som möjlig” (Stukat, 2005, s 39) och det var det jag strävade efter.

Min intervjuguide är en gemensam produkt utifrån min och min kollegas pilotintervjuer. Därav används en del ordval som gäller både skola och förskola. Jag väljer dock att inte ändra något i denna då jag redan hade använt denna i några intervjuer innan min kollega av hälsoskäl var tvungen att avbryta detta arbete.

5.3 Pilotstudie

Jag gjorde en pilotstudie där jag intervjuade en förskollärare om hennes upplevelser av specialpedagogisk handledning i förskolan. Jag ville med denna förstudie se vilka av mina frågor som väckte min största nyfikenhet, för att se var jag ville lägga fokus på mitt examensarbete. Jag såg också pilotstudien som en viktig erfarenhet i hur man formulerar frågor, vilka frågor som är relevanta utifrån ett syfte och även en träning i hur jag kan förhålla mig till intervjupersonen under samtalet. Det kändes värdefullt att ha den här pilotintervjun i ryggen ”En intervjuare vinner självförtroende genom sin praktik; att genomföra pilotintervjuer ökar förmågan att skapa ett tryggt och stimulerande samspel” (Kvale, 1997, s 137). De intressanta frågor som dök upp var; skälen till, förväntningarna på och effekterna av den specialpedagogiska handledningen.

5.4 Undersökningsgrupp

Jag har valt att göra min undersökning i en och samma kommun. Jag har kommit i kontakt med fyra förskollärare som får specialpedagogisk handledning genom att gå via kommunens resursteam. De två specialpedagoger som där är verksamma, arbetar båda med handledning ut till förskolan och de har förmedlat dessa förskollärarkontakter till mig. De kriterier som jag satt upp för intervjupersonerna var att de skulle vara förskollärare, arbeta i en vanlig barngrupp (med det menar jag att ingen speciell resursgrupp eller grupp där barn med behov av särskilt stöd medvetet är integrerade), får handledning idag eller har fått under 2006, att ingen av dem arbetar på samma förskola och att de ställer sig positiva till att intervjuas. För mig var det önskvärt att göra undersökningen med pedagoger som får specialpedagogisk handledning då undersökningen äger rum eller att handledningen nyligen avslutats. Detta för att pedagogernas svar skall bli så med verkligheten överensstämmande som möjligt. Kriteriet att de inte skulle arbeta på samma förskola var för att få så stor spridning som möjligt inom kommunen.

Eftersom jag har valt att göra en kvalitativ studie med fyra halvstrukturerade intervjuer, insåg jag att det inte skulle gå att generalisera mina resultat.

En vanlig kritik av intervjuundersökningar är att det inte går att generalisera från deras resultat eftersom intervjupersonerna är för få. Ett paradoxalt svar på detta ur psykologins historia är att man bör koncentrera sig på ett fåtal intensiva fallstudier om syftet är att erhålla generell kunskap (Kvale, 1997, s 98).

Det jag var intresserad av var att se vad det kan finnas för olika skäl till varför dessa fyra pedagoger söker specialpedagogisk handledning. Jag hade en önskan att någon av intervjupersonerna skulle vara en man, men tyvärr fanns det ingen manlig förskollärare som uppfyllde dessa kriterier.

5.5 Genomförande

När jag kontaktade mina intervjupersoner berättade jag om mitt arbete och förklarade vad syftet var. Jag var noga med att tala om att allt material skulle behandlas konfidentiellt och att det var frivilligt att delta. Mina frågor valde jag att inte skicka ut i förväg, då jag ville ha spontana och personliga svar och inte svar där intervjupersonerna börjat fundera på vad som kan vara ”rätt” eller ”fel”. Alla erbjöds att om de ville så skulle de ha möjlighet att efter jag transkriberat intervjuerna läsa igenom sin intervju för att eventuellt stryka eller ändra något uttalande. Jag genomförde alla intervjuer på deras arbetsplatser och samtliga hade ordnat ett enskilt rum där vi kunde sitta ostört under samtalet. ”Miljön ska vara så ostörd som möjligt och upplevas som trygg (för båda parter)” (Stukat, 2005, s 40). Detta för att båda parter ska våga öppna sig för varandra och att intervjupersonen kan svara så uppriktigt som möjligt om det är känsliga saker som berörs. Alla var positiva till att intervjuas och jag hade förberett intervjupersonerna på att samtalet skulle ta mellan 45-60 minuter.

Intervjuerna spelade jag in på en MP3 spelare som är liten, diskret och har en lång speltid. Det är också lätt att föra över och bearbeta materialet i datorn efteråt.

5.6 Databearbetning

När jag gjort alla mina intervjuer och transkriberat dem började det stora arbetet med att hitta kärnan i samtalen som svarade mot mina syften. Jag läste utskriften många gånger och försökte hitta likheter, olikheter, mönster, teman och kategorier. ”Vad som är väsentligt eller oväsentligt

beror på undersökningens syfte och teoretiska antagande. Under själva analysarbetet utvecklas innebörder i intervjun, klarläggs den intervjuades egna uppfattningar och ger forskaren nya perspektiv på fenomenen” (Kvale, 1997, s 171). Den metod jag använde för att göra min intervjuanalys mer hanterlig var kategorisering. Jag valde att utgå från mina frågeställningar och då blev huvudkategorierna i resultatet dessa:

1. Skäl till specialpedagogisk handledning.
2. Förväntningar på den specialpedagogiska handledningen.
3. Effekter av den specialpedagogiska handledningen.

Utifrån dessa letade jag sedan fram allt det som intervjupersonerna sagt om respektive kategori och sedan fortsatte jag att leta och bestämma underrubriker där jag kunde fånga allt det relevanta som sagts. Det kändes viktigt att behålla relativt många citat från intervjupersonerna då jag anser att dessa säger så mycket mer än mina ord och ökar trovärdigheten i arbetet. ”Intervjucitaten ger läsaren ett intryck av interaktionen i intervjusamtalet och exemplifierar det material som använts för forskarens analys” (Kvale, 1997, s 239).

5.7 Tillförlitlighet

Jag är medveten om att vissa faktorer som till exempel val av undersökningsgrupp, frågeformuleringar, presentation av undersökningen samt min egen bakgrund, erfarenhet och mina värderingar, kan påverka tillförlitligheten i hela mitt arbete.

Ytterligare en faktor som kan påverka arbetet är utskriftens validitet och reliabilitet ”utskrifter är inte kopior eller representationer av någon ursprunglig verklighet; de är tolkande konstruktioner som fungerar som användbara verktyg för givna syften” (Kvale, 1997, s 152).

Jag har under hela arbetets gång varit noggrann och tydligt presenterat varför jag valt att utforma och genomföra undersökningen som jag gjort, samt hur jag nått mina resultat. Till detta hör presentation av datainsamling och att jag väljer att visa hela det material som svarar mot mitt syfte; att få en bild av varför pedagoger söker specialpedagogisk handledning i förskolan.

Det finns också alltid en risk att mina frågor har uppfattats på olika sätt, jag kan ha feltolkat svar från mina intervjupersoner och hur ärliga och öppna de varit i våra samtal.

5.8 Etik

När det gäller de etiska aspekterna i min undersökning vill jag framhålla värdet av min ärlighet gentemot intervjupersonerna och de personer som kommer att kunna ha nytta av mina resultat. Jag informerade intervjupersonerna om undersökningens upplägg, vad syftet var, att deltagande var frivilligt och att de hade rätt att avbryta och dra sig ur när som helst. Här var jag dock medveten om att eftersom jag valde att göra halvstrukturerade intervjuer där jag hade möjlighet att följa upp spännande svar med nya frågor som inte varit förutbestämda kunde jag komma in på känsligare frågor än vad jag informerat om. ”Det kan vara svårt att tillfredställa kravet på full öppenhet när det sker förändringar i undersökningens syfte och uppläggning allteftersom nya kunskaper och insikter vinn under forskningsprojektets gång” (Kvale, 1997, s.108).

Jag klargjorde även att all information kommer att behandlas med fullständig anonymitet. ”Personen som ska undersökas ska vara införstådd med att alla uppgifter behandlas konfidentiellt och att de privata data som kan identifiera informanten inte kommer att redovisas” (Stukat, 2005, s.131-132). Den givna informationen uppfattade jag var av stor betydelse för hur öppna och ärliga intervjupersonerna vågade vara i sina svar.

6 RESULTAT

Jag kommer här att redovisa mina resultat som jag har delat in i rubriker utifrån mitt syfte och mina frågeställningar. Därefter har jag analyserat intervjuerna för att se vilka likheter, olikheter och mönster som framkommit och utifrån detta har jag delat in de olika rubrikerna i kategorier.

Jag har vid ett par tillfällen uteslutit något ord som skulle kunna identifiera personen. Jag har i vissa citat gjort några små språkliga ändringar för att det skall vara lättare att läsa, men i de fallen har jag varit mycket noggrann med att inte ändra betydelsen eller tonen på något sätt.

Jag börjar med att göra en kort presentation av de intervjuades bakgrund, samt vilka som deltar under handledningstillfällena.

Intervjuperson 1

- har arbetat 20 år som förskollärare
- arbetar på en 3 års avdelning med 14 barn
- får idag handledning
- alla på avdelningen deltar i handledningen

Intervjuperson 2

- har arbetat 13 år som förskollärare och cirka 30 år som barnskötare
- arbetar på en 4-5 års avdelning med 21 barn
- avslutade sin handledning vid vårterminens slut
- hela arbetslaget deltog ibland, oftast tillsammans med den andra förskolläraren på avdelningen men ibland när det blev täta handledningar så deltog bara hon

Intervjuperson 3

- har arbetat 16 år som förskollärare plus 17 år som barnskötare
- arbetar på en 3-5 års avdelning med 20 barn
- får idag handledning
- deltar själv på handledningen och förmedlar vidare informationen/kunskapen till sina kollegor

Intervjuperson 4

- har arbetat 5 år som förskollärare
- arbetar på en 3-6 års avdelning med 22 barn

- får idag handledning
- ambitionen är att alla på avdelningen skall delta

6.1 Skäl till specialpedagogisk handledning

Jag fick här fram att det primära skälet till att pedagogerna söker specialpedagogisk handledning är för ett *barns avvikande beteende* och/eller att barnet är sen i sin utveckling och detta syns i *samspelet, språkutvecklingen, koncentrationen* och att barnet på olika sätt kräver mycket *uppmärksamhet* från pedagogerna. Den yttre faktor som jag upptäckte var att *miljön* var en bidragande orsak. Pedagogerna behövde hjälp att strukturera upp sitt arbete då dessa barn ofta behöver få vara i mindre grupper och att strukturen på dagen är tydlig. *Pedagogernas och arbetslagets behov av stöd och bekräftelse i specialpedagogiska frågor och arbetssätt.*

6.1.1 Barns avvikande beteende

Det som framkommer i alla mina intervjuer är att skälen till att man söker specialpedagogisk handledning är att man har ett eller flera barn som på något sätt har ett avvikande beteende. Pedagogerna har vid olika tillfällen haft svårt att hantera situationer, där barnets beteende och/eller utveckling på olika sätt avvikit gentemot andra barn åldersmässigt. De har upplevt att barnet mår dåligt och inte känt sig säkra på hur de ska stötta det på bästa sätt.

- Barnet ifråga avviker så kraftigt från det normala och vi hittar tillfällena då vi inte vet hur vi skall lösa situationen och vi har känt att vi behöver hjälp utifrån för att göra det så bra som möjligt för barnet.
- Stöttnig i hur vi skulle göra med det här barnet. Vi märkte att han mådde så dåligt och var så ojämn.
- När man ser att ett barn har en svårighet som man vill stötta och man provar kanske först olika metoder i arbetslaget och man känner att det här barnet mår inte riktigt bra, då känner man ju ett ansvar att det här måste vi åtgärda på något sätt.

Samspelet

I förskolan är leken en viktig indikator på hur barnet fungerar socialt. Det är i leken som barnet tränar samspel och där barnet har möjlighet att bygga upp trygga och tillitsfulla relationer både med barn och vuxna. Flera av de här barnen som pedagogerna har sökt handledning runt visade sig ha svårt

att fungera tillsammans i grupp med andra barn. De är stökiga, socialt svåra och/eller utagerande eller mer introverta, tysta och lugna. Skälen till varför samspelet inte fungerar ser alltså väldigt olika ut. Det visade sig att det bara var hos ett av de sex barn som jag fått beskrivet för mig som det sociala samspelet fungerade. Hos ytterligare ett barn har det skett en positiv utveckling och där är samspelet och leken på gång att fungera bättre. Pedagogerna beskrev att de viktiga lekkoderna ofta inte fungerade, barnet kunde inte se konsekvenserna av sitt handlande, det hände saker hela tiden och andra barn blir ledsna. Ett barn lekte mest bredvid andra barn och lekte hon rollekar hade hon alla roller själv.

- Otroligt utagerande och impulsiv, både mot vuxna och mot barn. De andra barnen var rädda för honom och för att han gick till attack utan anledning och om någon bara råkade nudda honom så trodde han att det var någon som var dum mot honom eller ville honom illa helt enkelt.
- Hon har svårt när ett annat barn gör någonting, när det händer en olycka eller slår till så reagerar ju barnet på detta, blir själv ledsen eller sticker och gömmer sig, men henne rinner det bara av.
- Hon fungerar bäst om hon har ett barn som hon kan som vi säger kontrollera.
- Den fria leken och de här sociala koderna som hon inte kan läsa och framför allt när yngre barn är inblandade det fixar inte hon.

Språket

Språket är en viktig del i barnets utveckling och i alla samtal kom detta upp på ett eller annat sätt, flera av barnen har också eller har haft en försenad språkutveckling, men hos två av barnen fanns inga sådana tendenser. Flera av pedagogerna kunde dock se en positiv språkutveckling hos flera av barnen och en förklaring till detta var att de fått mycket extra tid, stöd och vuxenkontakt. Däremot hade flera av barnen svårigheter med att ta instruktioner och förstå regler i till exempel lekar. Lyssna på sagor, återberätta och beskriva en händelse var ytterligare saker som flera av barnen hade svårt att klara av.

- Hon har bland annat det här papegojspråket, upprepar det andra säger. Hon kan inte riktigt beskriva vad som har hänt och inte heller vad som kommer att hända.

- Hon är väldigt ojämn, dels från dag till dag och ibland kan hon vissa saker och ibland vet man inte om hon har förstått det eller om hon imiterar de andra barnen. Vi funderar om det är ordförrådet eller koncentration eller en kombination av bägge två. När hon skall ta instruktioner och hon klarar inte att lyssna på en saga och återberätta den.

Koncentrationssvårigheter

Pedagogerna uttrycker att koncentrationssvårigheterna hos de barn som de sökt handledning runt, ofta ställer till problem. Barnen behöver i princip en vuxen som stöd i alla aktiviteter och rutinsituationer för att det skall fungera. Det blir lätt för många nya intryck och samlingar och stora grupper blir ett problem för barnet i förskolan. Barnet kan inte hålla fokus utan måste hela tiden se vad alla andra gör och vad som händer runt omkring. Pedagogerna uttrycker detta enligt följande:

- En oro i sig själv, svårt att koncentrera sig och sitta still. Vill hela tiden ha koll på vad som händer runt omkring. Svårt att fokusera. Hon har lyckats sitta några gånger men då med en vuxen bredvid sig, skulle hon sitta själv och det händer något så sticker hon dit.
- Han klarar inte att stå i ett led, då är han överallt Klarar inte att hålla fokus, blir lätt påverkad av yttre stimuli, fixar inte det här att sortera vad han skall göra, han fastnar hela vägen.

6.1.2 Barngruppen och miljön

Ytterligare en viktig faktor som mina intervjupersoner hela tiden återkom till var att det inte fungerade för de här barnen när det blev rörigt, många intryck och för höga krav. Förutsättningarna i miljön är av stor betydelse för att dessa barn skall klara av sin dag i förskolan. Angående vilka situationer som inte fungerar så bra för barnet uttryckte pedagogerna sig så här:

- Det var när det var rörigt omkring honom och när det var barn som han var tvungen att tävla med för att vara värst, störst och bäst och synas och höras mest.
- När det blir för mycket och rörigt runt omkring eller när kraven blir för höga på henne då slår hon bakut.

Situationer när det fungerar bra beskrivs i sammanhang då det är mindre grupper, en tydlig struktur och mycket vuxenstöd. Pedagogerna uttryckte att det var viktigt att dela gruppen i smågrupper, tänka på gruppammansättning och att barnet har möjlighet att dra sig undan.

- Det fungerar väldigt bra när hon vet exakt vad som skall hända och det är väldigt strukturerat.
- Vid mindre grupper så fungerar det ju bra, men jag måste vara hennes stöd hela tiden. Håller man sig till rutiner så är hon ganska trygg.
- Vi gick iväg med honom ensam eller tog med en eller ett par kamrater och gick i skogen och då fungerade det bra.
- Se till att hon har lugn och ro och ett stöd av en vuxen. När hon får vara ifred och inte i händelsernas mitt då det är för mycket som stör.

6.1.3 Uppmärksamhetskrävande

En annan gemensam faktor som alla de här pedagogerna i denna undersökning var eniga om var att deras barn som de sökt handledning för på något sätt tog mycket uppmärksamhet ifrån dem.

- Hon tar mycket uppmärksamhet från mig. Vill hon ha något så vill hon att jag skall be om det, hon använder mig som mellanhand, fråga henne, säger hon, hon har ett ganska bra språk men hon använder mig som mellanhand.
- När man var ensam med honom och han fick full uppmärksamhet var han jättegullig.
- Han äter upp en, det kräver så otroligt mycket att jag inte sov om nätterna, man var alltså helt slut.

6.1.4 Stöd och bekräftelse

Det fanns ett behov hos pedagogerna att få stöd och bekräftelse från någon utifrån, att någon lyssnar på dem. Alla pedagoger var eniga om att det var bra med en utomstående som kom och observerade barnet, barngruppen och arbetslaget för att få en helhetsbild. Pedagogerna efterlyste råd, tips och stöd att de var på rätt väg och ville ha verktyg för hur de skulle lösa situationen.

- Specialpedagogen är viktig för hela arbetslaget. Ett stöd för arbetslaget och en länk mellan arbetslaget och chefen.
- Dels så tycker jag att det är bra att det kommer en utomstående och observerar barngruppen och det enskilda barnet som vi sökt för, för att få en helhetsbild. Att man kommer in med nya ögon och ser hur barngruppen fungerar, ibland så kan ju arbetslaget bli lite blind hur det själv jobbar och då kan man få lite tips och idéer. Om ni provar att göra så här istället.

6.2 Förväntningar på specialpedagogisk handledning

På frågan om vilka förväntningar pedagogerna hade på den specialpedagogiska handledningen så låg tyngden på att få pedagogiska råd och tips och pedagogens och arbetslagets behov av stöd och bekräftelse i sitt arbete och i sina yrkesroller.

6.2.1 Pedagogiska råd och tips

Förväntningar som pedagogerna hade på att den specialpedagogiska handledningen var att få pedagogiska råd och tips för att bättre kunna hantera olika situationer, för att ge rätt stöd åt barnet och få de dagliga rutinerna att fungera.

- Hjälpt att hantera specifika situationer och hjälpt att få det så bra som möjligt för den här flickan och på ett så tidigt stadium som möjligt.
- När man pratar med en barnpsykolog känner jag att de här konkreta tipsen de finns inte hos henne men med en specialpedagog känner man att de vet lite grann hur man kan jobba på ett lekfullt sätt och få pedagogiska tips.
- Fokus på barnet och på hela barngruppen och på vilket sätt vi skulle bete oss för att situationen skulle bli det bästa för barnet.

6.2.2 Stöd och bekräftelse

Att det kommer en utomstående som kan stödja, bekräfta och ge pedagogerna en helhetsbild av situationen var en stor och viktig förväntan hos samtliga pedagoger. Dessa barn väcker också ofta väldigt många känslor och flera pedagoger ville ha ett bollplank med någon utifrån med mycket insikt i problematiken.

- Få lite bekräftelse på om du ser samma sak som vi gör och hur vi skall gå vidare.
- För att orka vidare. GÖR VI RÄTT, VI MÅR SÅ DÅLIGT, GÖR VI RÄTT.
- Någon som kan se det här med öppna ögon och inte med det här känslomässiga som vi har nu. Ser med klarare ögon.

6.2.3 Pedagogisk utveckling

En av pedagogerna förväntade sig en mer generell pedagogisk utveckling.

- Jag tror att man sätter igång en process, dels hos sig själv och dels i arbetslaget om man diskuterar en situation med en utomstående. Sen är det, det här att ibland så kanske vi vuxna inte är medvetna på hur vi reagerar och att man kanske skapar situationer för att barnen reagerar på ett speciellt sätt. Sen ser jag det mer som en utveckling också, både i vårt arbetslag och att vi får konkreta tips.

6.3 Effekter av den specialpedagogiska handledningen

Det som framkom i mina intervjuer om vilka effekter den specialpedagogiska handledningen haft, så tog pedagogerna upp situationen för barnet, gruppen, bemötandet av föräldrar, pedagogisk utveckling och hur stödet och bekräftelsen gett dem självförtroendet tillbaka.

6.3.1 Situationen för barnet

Pedagogerna har med hjälp av handledningen hittat nya vägar, arbetssätt, förhållningssätt och pedagogiska metoder som varit positiva för barnet. De har utgått från barnets behov och förutsättningar och fått hjälp att se helheten runt barnet och se vilka faktorer som påverkar det i en positiv riktning.

- Det är ju att det går framåt saker som vi har tränat. Hon får mig att hitta rätt nivå så att det inte blir för svårt samtidigt som det är utmanande för att hon skall utvecklas framåt.
- Eftersom jag alltid har en plan om hur jag skall jobba med varje barn så är det väl mera det här att man tänker på hur man bemöter barnet på ett annorlunda sätt och vad av det som blir en positiv effekt. Ett exempel är att jag har gett den här flickan mer tid och berättar för henne vad som skall hända hela tiden, jag förstår att jag verkligen

måste lägga ner den här tiden även om det är väldigt stressigt i barngruppen. Hon mår väldigt bra av att jag lägger ner den här tiden på att berätta exakt vad som skall hända för henne kontinuerligt under dagen och det har gett en positiv effekt.

- Vi har fått bort den här syndabocksstämpeln, fått bort skall jag inte säga men lite grann, i våras tenderade det att skena iväg, just att andra barn började reagera och andra vuxna så kände vi att det här ville vi brytasen skall jag inte säga att vi är i mål men vi har i alla fall satt stopp.
- Såg till att det här barnet fick ha en egen vila för att han inte klarade av att sitta med så många barn tillsammans och då var svårigheten att hitta på saker som det här barnet var roat av, vi försökte luska och hitta de bitarna som fascinerade honom som man kunde bygga vidare på.

6.3.2 Situationen för gruppen

Det var tydligt att flera av pedagogerna även såg en positiv effekt på hela gruppen när situationen för barnet man sökt handledning för blev bättre. Handledningen fick pedagogerna att reflektera runt bland annat struktur och förhållningssätt och detta ökade deras professionalitet i arbetet med hela barngruppen.

- Det blev väldigt mycket bättre för de andra barnen med när det här barnet var någon annanstans för då kunde de som var kvar ägna sig åt de andra barnen.
- I och med att vissa barn i behov av särskilt stöd skapar lite oro i barngruppen och om vi får de lugna och de känner sig värdefulla på ett annat sätt än de gjorde tidigare, att de lyckas efter så mycket misslyckande så känner man ju att barngruppen blir lugn och jag tror att man omedvetet bemöter de andra barnen lite mer professionellt när man pratat med en specialpedagog.

6.3.3 Självförtroende för pedagogen

Alla pedagogerna var eniga om att det var viktigt att specialpedagogen lyssnade på dem och bekräftade dem i deras tankar där de befinner sig just nu och hur de skall gå vidare. Självförtroendet stärktes.

- Lite bekräftelse på om du ser samma sak som vi gör och hur vi skall gå vidare. Självförtroendet ökar absolut.
- Jag tänker inte konstigt, man kan ju tro det ibland.
- Man fick ju bättre självförtroende. Det var ju sänkt i botten tidvis. Men att sen när det väl började ske saker i slutet av vårterminen, så blev vi faktiskt peppade.

6.3.4 Pedagogisk utveckling

Pedagogerna tar här upp att effekterna av att få sitta och reflektera och samtala om både enskilda barn, barngruppen, arbetssätt och förhållningssätt leder till ny kunskap och en pedagogisk utveckling. De tycker att handledningen har fått de att öppna ögonen, blivit mer professionella och satt igång samtal och diskussioner i arbetslagen. De har också börjat se sig själva som tillgångar till nya kunskaper och insikter.

- Jag tycker att vi blir mer professionella i hela arbetslaget i hur vi bemöter barn med svårigheter. Jag ser också att hela arbetslaget utvecklas och blir mer professionellt. Det handlar inte bara om det enskilda barnet. Man skriver i ansökan om det enskilda barnet men jag ser det andra som en bieffekt, en positiv effekt.
- Det är väldigt stimulerande yrkesmässigt att sitta och prata om sådana här saker och just det här att få upp ögonen och att vi lär av varandra nu, så det är inte bara den här timmen med specialpedagogen. Det sätter igång ett samtal hos oss och det kan jag se tydligt.
- Genom handledningen känner jag att jag kan hitta egna vägar som kanske hon inte har tipsat om men bara öppnat ögonen lite grann och det ger ringar på vattnet och en liten spark i baken på oss att nu skall vi observera det här, både barnet och situationen och med det så får vi upp ögonen för andra barn och ser att det kanske inte bara är den här flickan....och det kanske inte är handledningen i sig som gör det, kanske inte tipsen vi får just då som gör det men vi har ett arbete i vårt arbetslag som har satts igång.

6.3.5 Bemötande av föräldrar

Ytterligare en effekt som den specialpedagogiska handledningen gav var att det blev lättare att bemöta föräldrarnas frågor när pedagogerna fick en

djupare kunskap om barnet. De upplevde att de fick mycket konkret stöd och hjälp i hur de kunde ta upp både barnets positiva och negativa sidor.

- Ju mer kunskap man har varför ett barn beter sig på ett speciellt sätt på grund av att man har den svårigheten så blir man klart säkrare när man har ett samtal med föräldrarna.
- Nu är vi så nära en diagnos men just det här stödet när mamman ställde frågor till mig hur jag kunde bemöta henne.

7 ANALYS AV RESULTAT

7.1 Skäl till specialpedagogisk handledning

De primära skälen till att pedagogerna har sökt specialpedagogisk handledning visade sig vara barnfokuserade. De angav att det var ett eller flera barns avvikande beteende som var huvudskälet till att söka specialpedagogisk handledning. Det visade sig dock även att det fanns sekundära, och i viss mån undermedvetna, skäl som var mer inriktade på stöd till pedagogerna själva.

Det framkom i intervjuerna att dessa barn, som väcker oro och funderingar, har svårt att samspela och leka med andra barn. Många har dessutom en försenad språkutveckling och/eller koncentrationssvårigheter vilket bidrar till problemen. Dessa barn hade samtliga svårt att fungera i en större grupp och detta innebär att de kräver mycket extra stöd och uppmärksamhet från en pedagog för att utvecklas, känna sig värdefulla och fungera i barngruppen.

En yttre faktor som jag upptäckte var att miljön med stora barngrupper var en bidragande orsak till problemen. Det fanns ett behov av att få hjälp med att strukturera upp sina arbetsmetoder som bättre ger dessa barn en tydlig struktur, fasta rutiner och möjlighet att få vara ensamma eller i en liten grupp. Flera uttryckte att behovet för dessa barn ofta är att få vara med andra barn som de fungerar speciellt bra med. Dessa barn behöver också en pedagog som nära stöd i många situationer och ett par barn behövde det i princip under hela dagen i förskolan.

Det som också framkom, mer som pedagogernas skäl, var ett behov av att få pedagogiska råd och tips och hjälp med att få en helhetsbild av någon utifrån. De var i behov av stöd och bekräftelse på att den handledande specialpedagogen såg samma sak som de. En pedagog såg specialpedagogen som en länk mellan arbetslaget och chefen, en som kunde hjälpa till med att se vilka behov som ett visst barn har och vilka resurser som krävs. Dessa barn väcker mycket känslor, både positiva och negativa och hela registret där emellan som till exempel frustration, ömhet, ilska, glädje, trötthet och stolthet. Dessa känslor behöver pedagogerna få ventilera och bearbeta för att inte bränna ut sig.

Det som förvånade mig var hur lika skälen var till att pedagogerna sökt handledning av specialpedagog. Frågorna handlade visserligen om olika avvikande beteenden hos barnen och som yttrade sig på olika sätt. Men det

gemensamma var att barnet hade svårigheter att samspela, leka och kommunicera med andra barn i en större grupp. Leken verkar vara en viktig indikator på hur barnet fungerar socialt och emotionellt, då pedagogerna refererade till kamratrelationerna och lekkoderna som olika tecken på att barnet behövde extra stöd.

7.2 Förväntningar på den specialpedagogiska handledningen

Jag kan se att då vi samtalade om förväntningarna som pedagogerna hade på handledningen, så skedde en tydlig förskjutning ifrån att främst handla om barnets behov till att också mer handla om deras egna behov. Förväntningarna på handledningen var att specialpedagogen skulle komma utifrån och se barnet, gruppen och pedagogerna i ett helhetsperspektiv, ge stöd och råd och bekräfta pedagogerna i sitt arbete för att de skall orka gå vidare samt att se vilken hjälp som barnet behöver.

En pedagog gav uttryck för sin och arbetslagets trötthet och hade stora förväntningar på handledningen för att orka vidare. – GÖR VI RÄTT, VI MÅR SÅ DÅLIGT, GÖR VI RÄTT. Den stödjande och bekräftande delen av handledningen visade sig i min studie vara en viktig funktion att ta hänsyn till, även om detta inte var det primära skälet till handledningen.

7.3 Effekter av den specialpedagogiska handledningen

En intressant effekt som några av pedagogerna sett av handledningen var att de kunde se en generell pedagogisk utveckling till följd av handledningens rum för reflektion. Det enskilda barnet fick också bättre förutsättningar att utvecklas tack vare denna nyvunna insikt som erhållits och flera av pedagogerna såg dessutom positiva förändringar i hela barngruppen.

Verksamheten kunde struktureras upp på ett bättre sätt när pedagogerna fick hjälp med att se helheten. Stödet och bekräftelsen ledde också till ett bättre självförtroende och djupare kunskap om samspelet mellan barnet, gruppen och pedagogerna. Det gjorde också att kontakten med föräldrarna blev bättre och mer professionell.

Jag kunde här se att alla pedagoger var nöjda med sin handledning och dess effekter. Ett par pedagoger såg tydligt att de blev mer professionella i hela arbetslaget och att de fick nya kunskaper och insikter till följd av handledningens möjligheter att få reflektera över sitt arbete.

- Genom handledningen känner jag att jag kan hitta egna vägar som kanske hon inte har tipsat om men bara öppnat ögonen lite grann och det ger ringar på vattnet och en liten spark i baken på oss att nu skall vi observera det här, både barnet och situationen och med det så får vi upp ögonen för andra barn och ser att det kanske inte bara är den här flickan....och det kanske inte är handledningen i sig som gör det, kanske inte tipsen vi får just då som gör det men vi har ett arbete i vårt arbetslag som har satts igång.

8 SAMMANFATTNING OCH DISKUSSION

8.1 Sammanfattning

Syftet med denna studie var att undersöka av vilka skäl pedagoger i förskolan söker specialpedagogisk handledning, vilka förväntningar de har på handledningen samt vilka effekter den kan ge.

Pedagogernas skäl till specialpedagogisk handledning

I resultaten har det framkommit att det primära skäl som pedagogerna anger när de söker specialpedagogisk handledning är att:

- de har ett eller flera barn som har ett avvikande beteende och/eller är sen i sin utveckling
- dessa barn har skapat ett behov hos pedagogerna att få hjälp med pedagogiska råd och tips samt
- ett behov att få stöd och bekräftelse i sitt arbete

Förväntningar på den specialpedagogiska handledningen

Pedagogerna uttryckte att förväntningarna på handledningen var att det kommer en utomstående som kan:

- stödja och bekräfta dem i deras arbete då dessa barn ofta väcker mycket känslor
- ge dem en helhetsbild av barnet, gruppen och situationen
- ge pedagogiska råd och tips för att det skall bli så bra som möjligt för barnet och i förlängningen hela barngruppen

Effekterna av den specialpedagogiska handledningen

I min undersökning har jag sett att effekterna av den specialpedagogiska handledningen kan leda till att:

- pedagogerna får nya kunskaper om barn i behov av särskilt stöd
- som i sin tur leder till en ökad förståelse för barnet
- som leder till ett förändrat förhållningssätt
- som leder till att barnet mår bättre och känner sig mer värdefull
- som då kan utvecklas mer gynnsamt
- som då blir lättare att hantera
- som leder till att hela barngruppen får bättre förutsättningar
- som leder till att pedagogerna får en bättre självkänsla och ett större självförtroende i arbetet med barnen samt att

- föräldrarna får ett mer positivt och professionellt bemötande

Det blir en positiv spiral och en pedagogisk utveckling där alla är vinnare.

8.2 Diskussion

Under arbetets gång har jag upptäckt och förstått att ”triggern” till att söka specialpedagogisk handledning varit med fokus på barnets svårigheter. Men jag har under samtalen och vid analysen av intervjuerna sett att det både underförstått, och även uttalat av några pedagoger, också varit pedagogens behov av pedagogiska råd och tips samt stöd och bekräftelse som varit en del av skälet till varför man sökt specialpedagogisk handledning. Kan det kanske vara så att det är lättare att beskriva ett problem utifrån ett barns behov än att se sig själv som en del av systemet.

Bladini (2005) har i sin studie av specialpedagogers handledningssamtal kommit fram till att det är barnet som övervägande är i fokus under samtalen. Det pedagogerna förväntar sig av den specialpedagogiska handledningen är att de skall få pedagogiska råd och tips, få bekräftelse och stöd i sitt arbete och om specialpedagogen ser samma sak som de. ”Handledaren ses som experten som vet och kan och som via samtalet får pedagoger att komma till insikt om hur de skall bemöta barn och hantera verksamheten” (Bladini, 2005, s 168).

Jag fick i min undersökning fram att det hos pedagogerna också fanns ett behov av förändring, en önskan om utveckling och att bemöta barnet på ett bättre sätt. Detta att flytta fokus från barnet till sitt eget handlande och sitt samspel med barnen anser jag tyder på att en process har satts igång. Pedagogerna är redo att vidga sina perspektiv. Här är handledningens stora styrka att pedagogerna fås reflektera över verksamheten, deras samspel med barnen, vidga sina perspektiv och att se nya möjligheter.

Kinge (2000) beskriver betydelsen av handledning i arbetet med barn med särskilda behov, bland annat för att förebygga utbrändhet. Pedagogerna jag intervjuade beskrev också vikten av stödet och bekräftelsen i sitt arbete som ett stort behov för att orka vidare i sitt arbete. ”Att förhålla sig empatiskt, professionellt och vårdande gentemot människor med olika slags svårigheter ställer stora krav på uthållighet och personlig styrka” (Kinge, 2000, s 109).

Jag tycker att de olika syftena och målen med handledning som man hittar i litteraturen, på många punkter stämmer väl överens med mina intervjupersoners skäl, förväntningar och uppnådda effekter.

Jag kan både se Bladinis (2005) farhågor att de handledande samtalen övervägande tenderar att bli verktyg, där individperspektivet befästs med enbart rådgivning som form för styrning istället för att skapa rum för reflektion.

Men jag kan också se hur den specialpedagogiska handledningen på många sätt hjälper pedagogerna se sitt arbete i ett systemteoretiskt perspektiv, där syftet enligt Gjems (1996) är:

- ”att utveckla helhetsperspektiv på den egna verksamheten och därmed öka kvaliteten i arbetet med målpersonerna” (s 22),
- ”att lyfta fram kunskaper som finns i själva handledningsgruppen och göra deltagarna medvetna om den kunskapspotential som de faktiskt själva har” (s 99)

Jag kan se en nackdel i de fall där endast en pedagog från arbetslaget deltar, då det blir svårare att uppnå det systemteoretiska tänkandet. Det kan aldrig bli samma effekt när man inte har flera personers erfarenheter och kompetens som grund för att föra diskussioner, analysera och få ett helhetsperspektiv på sitt arbete med barnen. Den pedagog som var den som ensam deltog i handledningen från sitt arbetslag var mer fokuserad på det enskilda barnet och dess svårigheter och hon upplevde det lite svårare att se några konkreta positiva effekter på hela barngruppen, då inte fler pedagoger deltagit i handledningen. Denna pedagog kände dock att hon fick tillgång till den experthjälp som hon efterfrågade och handledningen blev här av mer konsultativ art.

Jag upplevde att samtliga pedagoger såg positivt på handledningen och de upplevde att de fick ut det de ville av den. Jag uppfattade dock att de tog till sig handledningen på lite olika sätt, både den konsultativa och mer rådgivande handledningen, men också den mer reflekterande handledningen som jag ser på sikt är den som ger en större och vidare insikt i verksamheten. Jag håller här med Lauvås & Handal (2001) som refererar till Caplan, att handledaren inte får komma med egna färdiga lösningar på alla problem eftersom det kan skapa beroende och hindra pedagogerna i sitt eget tänkande, reflekterande och handlande.

Det intressanta här var att när pedagogerna berättade om de effekter de sett av handledningen, var det tydligt att det inte bara handlade om hur barnets situation förbättrats utan pedagogerna såg att det hade satt igång en process i arbetslaget som lett till nya diskussioner och en pedagogisk utveckling, där även hela barngruppen och föräldrar ingår. Detta stämmer väl överens med det systemteoretiskt tänkande och som Gjems (1996) beskriver det att allt man gör hänger samman och påverkar varandra i ett samspel där varje persons beteende eller handlingar måste ses i ett vidare perspektiv där alla är delaktiga i systemet på ett eller annat sätt och med en ömsesidig påverkan som följd.

Det är ansvarsfullt, stimulerande, svårt och ibland jobbigt men mest roligt att arbeta som förskollärare. Det borde vara alla förunnat att som pedagog i förskolan få ha tillgång till specialpedagogisk handledning, då jag ser det som ett effektivt sätt att uppnå en pedagogisk utveckling, att motverka stagnation och utbrändhet och ett sätt att få hjälp och stöd för att förstå vad som kan ligga bakom ett barns svårigheter.

Jag vill avsluta detta arbete om handledning, med ett tänkbart citat ur Kinges bok (2000) där hon citerar Sören Kirkegaard:

Om jag vill lyckas med att föra en människa mot ett bestämt mål, måste jag först finna henne där hon är och börja just där. Detta är hemligheten i konsten att hjälpa. Den som inte ser detta bedrar sig själv när han menar att han kan hjälpa andra. För att kunna hjälpa en annan måste jag först förstå mer än han – men först och främst förstå det han förstår. Om jag inte gör det hjälper min större förståelse honom inte alls. Om jag ändå vill visa hur mycket jag kan är det för att jag är fåfång eller högfärdig och egentligen vill bli beundrad av den andre i stället för att hjälpa honom.

Men all äkta hjälpsamhet börjar med ödmjukhet inför den jag vill hjälpa, och därmed måste jag förstå att hjälp inte är att vilja härska utan att vilja tjäna. Kan jag inte det kan jag inte heller hjälpa. (Här: Kinge, 2000, s 124)

Detta kommer jag att bära med mig i allt mitt arbete, både mot de barn jag kommer att möta och i eventuella handledningsuppdrag

9 FORTSATT FORSKNING

Under arbetets gång har flera nya frågor väckts. Det skulle vara intressant att göra en bred kvantitativ studie för att få en mer generell bild av vilka skäl som anges vara de primära och även sekundära till att man anser sig behöva specialpedagogiskt stöd. Det vore även intressant att lägga på ett genusperspektiv. Söker manliga och kvinnliga pedagoger specialpedagogisk stöd av samma skäl? Hur sann är egentligen uppfattningen om att det är de utagerande pojkarna som är det vanligaste skälet till varför pedagogerna söker handledning? Jag kunde inte dra några sådana slutsatser i min undersökning.

REFERENSER

- Bladini, K. (2005). *Handledning som verktyg och rum för reflektion. En studie av specialpedagogers handledningssamtal*. Doktorsavhandling. Karlstad universitet.
- Börjesson, M. (2001) *Barn i behov av särskild korrigering. Om att ställa barnhälsofrågorna på ett annat sätt*. Skolverket (Red.) *Att arbeta med särskilt stöd – några perspektiv*. Stockholm: Skolverket/Liber distribution.
- Danielsson, L & Liljeroth, I. (1996) *Vägval och växande*. Stockholm: Liber
- Gjems, L. (2004). *Handledning i professionsgrupper*. Lund: Studentlitteratur.
- Hammarström-Lewenhagen, B. (2005). *Följ mig bortåt vägen. Om pedagogisk handledning i förskolan*. Licentiauppsats. Lärarhögskolan i Stockholm.
- Hammarström-Lewenhagen, B & Ekström, S. (1999). *Det mångtydiga mötet: ett försök att förstå komplexiteten i pedagogisk handledning med yrkesverksamma*. Stockholm: HLS.
- Holmsten, S. (2001) *Ett psykosocialt perspektiv på barn i behov av särskilt stöd*. Skolverket (Red.) *Att arbeta med särskilt stöd – några perspektiv*. Stockholm: Skolverket/Liber distribution.
- Jacobsson Hemgren. (2005) Persson, S & Rönnerman, K (Red.) *Handledningens dilemman och möjligheter*. Lund: Studentlitteratur.
- Kinge, E. (2000). *Empati hos vuxna som möter barn med särskilda behov*. Lund: Studentlitteratur.
- Kvale, S. (1997). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.
- Lauvås, P & Handal, G. (2001). *Handledning och praktisk yrkesteor*. Lund: Studentlitteratur.
- Lpfö 98. *Läroplan för förskolan*. Stockholm: Utbildningsdepartementet.
- Malmgren, L. (2004). *Specialpedagogen framträder – ett dramaturgiskt perspektiv på en yrkesroll*. Magisteruppsats. Göteborgs Universitet. Institutionen för pedagogik och didaktik.
- Nationalencyklopedin*. (1998). Höganäs: Bokförlaget Bra Böcker.
- SFS 2001: 23. *Högskoleförordningen 2001: 23. Bilaga 2. Examensordning*.
- Stukat, S. (2005). *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur

BILAGA

INTERVJUGUIDE

1. Pedagogens bakgrund *(fråga 1-3 bakgrund/faktafråga)*

11. Vilken utbildning har du?
12. Utbildningsår?
13. Hur många år har du i yrket?
13. Hur många år har du arbetat här?
14. Arbetar du i arbetslag?

2. Hur ser arbetslaget ut?

21. Antal?
-pedagoger – barn/elever – grupper/klasser
22. Yrkeskategorier?
23. Kön- och åldersfördelning?

3. Förskolans/skolans och barngruppens/klassens utseende

31. Antal avdelningar/klasser?
32. Gruppstorlek/klasstorlek?
-där du arbetar
-där det barn du sökt handledning för går
33. Ålder på barnen?
34. Fördelning pojkar/flickor?
35. Antal barn/elever med annat modersmål än svenska?
36. Hur skulle du beskriva ert upptagningsområde?
37. Anser du att ni pedagoger har samma sociokulturella bakgrund som era barn/elever?
38. Arbetar du efter någon uttalad pedagogisk inriktning?

4. Hur ser handledningen ut? *(4-7 erfarenhet/kunskapsfråga med känslö- & åsiktsfrågor)*

41. När ägde handledningen rum?
– VT 06/HT 06/nu
42. Hur ofta får du handledning?
43. Hur långt är varje handledningstillfälle?
44. Vilka deltar?

45. Vad är det centrala under handledningssamtalet?

46. Utgår specialpedagogen utifrån din beskrivning av barnet eller har han/hon också själv skaffat sig en egen bild genom observationer av barnet i förskolan/skolan?

47. Är specialpedagogen du fått handledning av man eller kvinna?
-jmf med barnet som handledningen söktes för

5. Vilka är skälen till att du fick specialpedagogisk handledning?

51. Hur yttrar sig skälen?

-handlar handledningen om tex:

pedagog-grupp

pedagog-barn

pedagog-själv

pedagog-pedagog

barn-barn

FOKUS PÅ PEDAGOG:

-pedagogroll

-relation

-förhållningssätt

-arbetssätt (jmf ev uttalad pedagogisk inriktning)

-bemötande

-ämnen/kunskap hos pedagog: -undervisningsmetodik

-måluppfyllelse

-målförståelse

FOKUS PÅ BARNET:

-ämnen/kunskap hos barn: -måluppfyllelse

-målförståelse

-inläring

-språk

-samspel

-stökigt barn

-socialt svårt barn

-utåtagerande barn (extroverta)

-uppmärksamhetstagande

-uppmärksamhetssökande

-uppmärksamhetsundvikande

-tyst

-inåtvänt/introvert

-kontaktundvikande

52. Är det en pojke, flicka eller en grupp du sökt handledning för?

53. Hur gammal är han/hon/de?

54. Hur länge har du haft funderingar runt barnet/barnen?

55. Är det fler som visat oro för barnet/barnen?

-har barnets föräldrar uttryckt några funderingar/frågor runt barnet

-andra pedagoger

-andra barn

56. Utöver handledning, finns det några andra insatser/stöd runt detta barn?

57. Har andra åtgärder vidtagits innan?

58. Har barnet en diagnos?

59. Misstänker man en diagnos?

510. I vilka situationer fungerar det bra för barnet?

511. I vilka situationer fungerar det inte så bra för barnet?

512. Vilka känslor väckte och väcker det här barnet hos dig?

513. Vilken kunskap var det du kände att du/ni saknade när du sökte handledning?

6. Vad hade du för förväntningar på handledningen innan?

(åsiktsfråga)

61. Vad ville du få ut av handledningen?

62. Känner du att du fick det?

7. Vad fick handledningen för effekter? (åsiktsfråga)

71. Kan du ge några exempel på detta?

-har handledningen påverkat dig på något sätt?

- arbetslaget (andra pedagoger/personal)
- barnet/eleven
- gruppen/klassen

- relation/förhållande till föräldrar
- förhållningssätt (ringar på vatten)

- pedagogroll
- pedagogiskt/metodiskt/didaktiskt
- självförtroende

72. Vem gynnades av handledningen?

-exempel, du, arbetslaget, barnet, andra barn, föräldrar...

73. Hur kändes det att få handledning?

74. Har du fått specialpedagogisk handledning förut?

75. Vilka är dina erfarenheter av den?

76. En del påstår att det kan kännas: *(djävulens advokat)*

-kränkande att få handledning, vad säger du om det?

77. -blir en bättre pedagog av handledning, vad tror du om det?

78. En del påstår att

-flickor i behov av stöd blir bortglömda, till skillnad från pojkar,
vad tar du för ställning i det påståendet?

79. Det sägs att kvinnliga pedagoger har lättare för att hantera och ge
beröm åt pojkar och att manliga pedagoger har lättare för att hantera och ge
beröm åt flickor,

Vad tror du om det?

710. Finns det någon kunskap om just barn i behov av stöd som du känner
att du saknar?

8. Övriga frågor

81. Anta att möjligheterna till specialpedagogisk handledning inte fanns,
skulle det då finnas någon annan hjälp som skulle kunna vara ett alternativ?
(hypotetisk fråga)

82. Om du fick önska vad du ville som skulle utveckla, höja kvaliteten och underlätta ditt arbete när det handlar om barn i behov av särskilt stöd vad skulle du önska då?
(*idealfråga*)